

Xutbeya Kurdî (Kürtçe Hutbe)

EXLAQ Û EDEBA PÊXEMBERÊ ME ﷺ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Bi rastî, di Pêxemberê Allah de ji bo we nimûneyeke herî xweş heye. Ji bo kesên ku hêviya xwe bi Allah û roja axiretê ve girê didin û Allah pir bi bîr tînin.” (Ahzab, 21)

أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي

“Rabbê min ez bi edeb kirim û çiqas xweş ez perwerde kirim.” (Munawî, Feyzu'l-Qedîr, 1/225)

Musilmanên hêja!

Ji ber ku şeva Duşemê bi Sêşemê ve girê dide, **şeva pîroz a Mewlîdê** ye, xutbeya me ya îro dê li ser **exlaq û edeba Pêxemberê me ﷺ** be.

Bêguman, kesê ku exlaqê xweş bi awayê herî baş di jiyana xwe de jiyaye û nîşan daye, Pêxemberê me ﷺ ye. Her mirov dikare ji jiyana wî gelek dersan bigire û gelek tiştên baş hîn bibe.

Qur'ana Pîroz derbarê exlaqê wî de dibêje:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

“Bêguman, tu xwediyê exlaqekî pir bilind î.” (Qelem, 4)

Ji ber vê yekê, pêwîst e ku em jî bi exlaqê wî bixemilin. Bi ferzên wî edebdar bûn ferz e. Bi wacibên wî edebdar bûn wacib e. Bi sunnetên wî edebdar bûn sunnet e. Bi mustehabên wî edebdar bûn jî mustehab e.

Di çavkaniyên me de derbarê exlaq û edeba Pêxemberê me ﷺ agahiyên wiha tên vegotin:

Pêxemberê me ﷺ aliyekî wisa hebû ku her kesî tesîr dikir û mirovan ber bi xwe ve dikişand. Kesên ku wî ji nêz ve nas dikirin, ji wî pir hez dikirin. Heta ji zarok, dê û bav û hemû kesên ku ji wan hez dikirin, zêdetir dilê wan bi wî ve girê dida. Ew êdî nedixwestin ji cem wî dûr bikevin. Pêxemberê me ﷺ bi hemû hal û tevgerên xwe bawerî dida kesên li dora xwe.

Wî tu kes nexapand. Di karên xwe de pir zîrek û bi tedbîr bû. Di bûyerên herî dijwar de jî tu carî teslîm nedibû. Li hember musîbetan bi hêz disekinî. Ji bela û tengasiyan gelek ders û hikmet derdixist. Dema ku tiştên nebaş dibûn sedema hêrs û xezebê, ew dîsa aram dima. Bi baldarî û tedbîr tevdiageriya. Ev tenê çend nimûne ne ku kesayetîya wî ya bilind nîşan didin.

Di nav malbata xwe de ew serokê malbateke bêhempa bû. Di nav hevalên xwe de bi wan re wek bira tevdiageriya û dilê wan bi dest dixist. Ew murşid û mamosteyekî bêhempa bû. Kesên ku li pey wî diçûn, tu carî ji aliyê wî ve nedihatîn xapandin û dîlşikestî nedibûn. Ew rêberekî bêhempa bû. Her wiha serokê dewletekî pir baş bû. Di demên têkçûnê de jî dikaribû rêya serkeftinê bibîne.

Digel van hemû taybetiyên xwe, Pêxemberê me ﷺ her tim wek mirovekî sade tevdiageriya. Xwe mirovek ji nav mirovan didît. Jiyanekê pir sade û zahîdane dijî. Dilê xwe bi dinyayê ve girê nedida. Wisa dijî ku mîna ku li hember dinyayê rojî girtiye. Bi xwe kêr dixwar, lê yên din tîr dikir. Bi xwe kêr li xwe dikir, lê li yên din dikir. **Li hember nimetekî biçûk jî gelek şikir dikir. Her tim bi hestên şikir û minnetê dijî.**

Wî li dinyayê bi çavê axiretê dinêrî. Dinya wek zeviya axiretê didît. Li vê dinyayê dikir û diçand. Paşê jî encama karê xwe ji bo axiretê dihêşt. Çawa ba tov belav dike û ew tov paşê şîn dibin, Pêxemberê me ﷺ jî xêr û qencî li her derê belav dikir. Li feqîr û hewcedaran xwedî derdiket. Birçiyar tîr dikir. Lê bi xwe gelek caran birçî radiket û birçî radibû.

Digel hemû rêz û hurmeta ku hevalên wî ji wî re digirtin, ew xwe ji wan cuda nedikir. Bi wan re rûdinişt. Li ser heman sifrê bi wan re dixwar. **Carinan bi henekên bi edeb û bi wate wan rehet**

dikir. Di van henekan de jî ders û îbret hebûn.

Pêxemberê me ﷺ her tim nerm, aram û hevseng bû. Heta di rewşên ku hêrsa mirovan radibû jî, ew pir nerm tevdişerîya. Bi nermiya xwe hêrsa kesên din jî kêr dikir û wan aram dikir.

Li cihê ku mafekî giştî nehatibû binpêkirin û li hember mafê Allah bêhurmetî nehatibû kirin, Pêxemberê me ﷺ efûkar û bi tolerans bû.

Tu carî nehat dîtîn ku Pêxemberê me ﷺ ji gotina xwe vegere. Ew her tim mîna keke bawerî û wefadariyê bû. Dijminên wî yê herî dijwar her tim li firsendekê dişerîyan ku zirarê bigihînin wî. Lê heta wan jî tu carî nekaribûn derewê bidin ser wî. **(Gaybîn Son Habercisi / Yeni Ümit, Çile 2003, KDD)**

Enes bin Malik (r.a.) derbarê Pêxemberê me ﷺ de wiha dibêje:

“Kengê kesekî ji wî tiştek dipirsî, ew bi hemû bal û dilê xwe guhdariya wî dikir. Heta ew kes ji cem wî ranedibû, Pêxemberê me ﷺ jî ranedibû.

Ji kesên ku dihatin serdana wî re îkram dikir. Heta ji bo ku ew rûnin, carinan hirkaya xwe li erdê radixist.

Pêxemberê me ﷺ bi xwe sêwî mezin bûbû. Ji ber vê yekê pir baş dizanibû ku sêwîti çiqas dijwar e. Bi zarokên sêwî re pir bi şefqet tevdişerîya.

Rojeke cejnê, zarokê sêwî dît. Ew li aliyekî rawestiyabû. Birçî û perîşan bû û nêzî girî bû. Pêxemberê me ﷺ ew zarok bir, zikê wî têr kir û cil li wî kir. Paşê ew wek zarokê xwe qebûl kir.

Dema ku Pêxemberê me ﷺ zarokê didît, rûyê wî yê pîroz bi kêf û şahiyê vedibû. Zarok digirt, hembêz dikir û hez jê dikir. Qadrê zarokan digirt. Ji wan re silav dikir û hal û xatirê wan dipirsî.

Dema ku ji rêwîtiyekê vedigeriya û diçû Medîneyê, li pişt wî li ser deveyê wî mutlaka zarokê hebû. Carinan Hesen (r.a.) li ser çokekî xwe û Usame (r.a.) li ser çokê din rûdandin. Wan hembêz dikir û digot:

“Allahê min! Li van rehm bike.”

Ji devê Pêxemberê me ﷺ gotina **“Elhemdulillah”** kêr nedibû. Heta sibehê nimêj dikir. Dema ku hevîna wî jê re digot: “Çima tu ewqas xwe dide zehmetê?” Ew digot:

“Ma ez ne bibim bendeyekî ku ji Allah re şikir dike?”

Dema ku xebereke xweş dibihîst, di cih de secdeya şikirê dikir. Dema ku kesekî seqet an nexweş didît, ji bo wî dua dikir. Ji bo nimetên ku Allah dabûn wî jî şikir dikir.

Pêxemberê me ﷺ di heman demê de qehremanê sebrê bû.

Dema em li jiyana wî dinêrin, em dibînin ku wî gelek êş dît. Berî ku ji dayikê bibe, bavê xwe winda kir. Di şeş saliya xwe de diya xwe winda kir. Di heşt saliya xwe de bapîrê xwe winda kir. Paşê di heman salê de hem hevîna xwe ya hêja Hz. Xedîce (r.a.), hem jî apê xwe Ebû Talib winda kir.

Ji bilî keça wî Fatîma (r.a.), hemû zarokên wî berî wî wefat kiribûn. Gelek tengasî kişand. Hakaret lê hatin kirin. Birçî ma. Nexweş ket. Lê ew li hember van hemûyan bi sebr bû. Van êş û tengasiyan jî her tim ji kesên din re nedigotin.

Pêxemberê me ﷺ di tevahiya jiyana xwe de ne li xizmetkarekî, ne li jinekê, ne li zarokêkî, ne li mirovekî din û ne jî li heywanekî xistiye.

Ji bo ku em tolerans û dîlnizmiya Pêxemberê me ﷺ bibînin, bes e ku em tenê li tevgera wî ya roja Fetha Mekkeyê binêrin. Ev yek bi tena serê xwe ji bo nîşandana kesayetiya wî ya bêhempa û pêxembertiya wî têra xwe dike.

Pêxemberê me ﷺ bi artêşê mezin ket Mekkeyê. Lê berê, Mekkeyiyan ew û hevalên wî gelek êşandibûn. Wan ew di kolanên Mekkeyê de dorpêç kiribûn. Apên wan, kurên apên wan, dost û

kesên ku piştgirî didan wan, kuştibûn. Li hevalên wî her cure îşkence kiribûn.

Pêxemberê me ﷺ birîndar kiribûn. Gelek zext û zordarî li wî kiribûn. Ew birçî û tî dihêştin. Hakaret lê dikirin. Heta ji bo ku wî bikujin, bi hev re plan çêkiribûn.

Dema ku Pêxemberê me ﷺ ket Mekkeyê û li wir serdest bû, ji wan re axivî. Piştî ku şikirê Allah kir û pesnê Wî da, wiha got:

“Ez jî wek birayê xwe Yûsuf dibêjim: Îro tu şermezarkirin û gazin li ser we tune. Bila Allah we bibexşîne. Ji ber ku Ew ji hemû rehmkaran rehmkartir e.” (Sûreya Yûsuf, 12/92)

Allahê me, me bi exlaqê Pêxemberê me ﷺ bixemilîne û me bigihîne şefaeta wî.

Amîn.

Kurteya Xutbeyê (Hutbenin Özeti)

EXLAQ Û EDEBA PÊXEMBERÊ ME ﷺ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Bi rastî, di Pêxemberê Allah de ji bo we nimûneyeke herî xweş heye.” (Ahzab, 21)

أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي

“Rabbê min ez bi edeb kirim û çiqas xweş ez perwerde kirim.”

(Munawî, Feyzu'l-Qedîr, 1/225)

Musilmanên hêja!

Ji ber şeva pîroz a Mewlîdê, xutbeya me ya îro li ser **exlaq û edeba Pêxemberê me** ﷺ ye.

Pêxemberê me ﷺ di exlaqê xweş de ji bo me nimûneya herî baş e. Qur'ana Pîroz derbarê wî de dibêje:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

“Bêguman, tu xwediyê exlaqekî pir bilind î.” (Qelem, 4)

Pêxemberê me ﷺ mirovekî nerm, aram û bi merhemet bû. Tu kes nexapand û tu carî ji gotina xwe venegeriya. Bi malbata xwe re baş tevdigeriya. Ji zarokan hez dikir û li sêwî û hewcedaran xwedî derdiket. Xwe ji kesên din bilindtir nedidît.

Ew her tim ji Allah re şikir dikir. Di jiyana xwe de gelek êş û tengasî dît. Lê li hember wan hemûyan sebr kir.

Di tevahiya jiyana xwe de ne li xizmetkarekî, ne li jinekê, ne li zarokekî, ne li mirovekî din û ne jî li heywanekî xistiye.

Efû û merhemeta wî pir mezin bû. Dema ku Pêxemberê me ﷺ Mekke fetih kir, ji kesên ku berê gelek êş dabûn wî întîqam negirt. Ji wan re wiha got:

“Ez jî wek birayê xwe Yûsuf dibêjim: Îro tu şermezarkirin û gazin li ser we tune. Bila Allah we bibexşîne. Ji ber ku Ew ji hemû rehmkaran rehmkartir e.” (Sûreya Yûsuf, 12/92)

Musilmanên hêja!

Divê em jî Pêxemberê xwe ﷺ ji xwe re nimûne bigirin. Em rast, nerm, efûkar û bi merhemet bin. Di tengasiyan de sebr bikin û ji bo nimetên Allah şikir bikin.

Allahê me, me bi exlaq û edeba Pêxemberê me ﷺ bixemilîne û me bigihîne şefaeta wî. Amîn.